

BAŞ VE BAŞTAKİ ORGANLARLA İLGİLİ DEYİMLER*

Dr. Doğan KAYA

Bir durumu, olayı, düşünceyi özetleyen, en az bir kelimededen oluşan ve genellikle gerçek anlamının dışında ayrı bir anlama sahip olan, özel anlamları belirli bir kurala bağlanamayan kalıplaşmış söz.

Ahmet Vefik Paşa, Şemseddin Sami, Muallim Naci deyimi; “*ifade ile beyan, ıstılah, tabir*” sözleriyle açıklamış, Türkçe sözlükte ise; “*Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir*” ifadesiyle tanımlanmıştır. Deyim, çeşitli Türk topluluklarında *eydim* sözü ile karşılaşılır.

Deyimler, tıpkı canlılar gibi bir bölgede doğar, birçoğu geniş coğrafyaya yayılarak hayatini devam ettirir. Birçoğu *Hicaz pulu gibi yapışmak / Tunus gediği / Silivri naibi* deyimlerinde olduğu gibi zamanla ömrünü tamamlar ve unutulur gider.

Biçim Özellikleri:

1. Deyimler atasözleri gibi klişe sözler olduğundan genellikle kelimelerin (sözlerin) sırası değiştirilemez. Söz gelişi; *Ayıkla pirincin taşını veya Tut kelin perçeminden* sözleri kurallı hale getirilemez.

2. Deyimler kısa ve özlü anlatım araçlarıdır. *Sakalı yerine koymak / Kendine yontmak / Sıfırı tüketmek / Suya sabuna dokunmamak.*

3. Deyimler en az iki kelimededen oluşur. Tek kelimededen ibaret olan deyimler olsa da nadirdir. Biçim olarak ikiye ayrılırlar.

a. Kelime öbeği olarak: *Üçe beşe bakmamak / Göz gezdirmek.*

b. Bazı deyimler cümle halinde bulunur. *Dostlar alışverişte görsün. / İğne atsan yere düşmez.*

Kavram Özellikleri:

1. Deyimlerin amacı bir hususu özel bir kalıp içinde çekici hoş bir anlatımla belirtmektir. *Durup durup turnayı gözünden vurmak/ Bitli baklanın kör alıcısı olur. / İt oynamış yonca tarlası / Yel yepelik yelken kürek.*

2. Bazıları, kullanıma göre atasözü niteliğindedir. *Açtırma kutuyu söyletme kötüyü.*

Bu söz, karşısındakini kızdırarak; “Seninle ilgili şeyleri ortaya dökmesine, senin için kötü şeyler söylemesine yol açma.” anlamında

* Yayınlandığı yer: Garipkafkaslı (Prof. Dr. Ahmet Ali Aslan) Armağanı-Türk Milletine Adanmış Bir Ömür, (Editör: Mirza Polat), Paradigma Akademi, Çanakkale, 2023, s. 229-246.

kullanılırsa atasözüdür. Şayet “Beni kızdırırsan, senin için kötü şeyler söylerim.” anlamında kullanılırsa deyim niteliğindedir.

3. Deyimlerdeki anlam, görünen anlamlarının dışındadır. *Bulunmadık Bursa kumaşı / Çantada keklik / Devede kulak / Hapı yutmak / İki ayağı bir pabuca koymak / Kulak kabartmak.*

Diğer Özellikler:

1. Bazı deyimler biçim değiştirebilir. *Bana (ona) göre hava hoş.*
2. Bölgelere göre değişik söyleyişler olabilir. *Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla (işit, dinle).*
3. Bazı deyimler birbirine benzeyen kelimelerin tekrarıyla güç kazanır. *Tadı tuzu yok / Yeri yurdu belirsiz / Yol iz bilmemek / Allak bullak olmak / Eski püskü olmak / Apar topapar / Yalan yanlış.*
4. Bazı deyimler benzetmeye dayalı anlatım ihtiva eder. *Buz gibi / Ateş gibi / Kömür gibi.*
5. Deyimlerin birçoğu söz sanatlarını ihtiva eder. *İlk göz ağrısı / Kör döğüşü / Yüreği yufka.*
6. Deyimler, kullanıldıkları yer ve zaman bakımından dört öbekte toplanır.
 - a. Yurdun her tarafında kullanılır.
 - b. Sadece bir bölgede kullanılır.
 - c. Türkiye dışındaki Türk lehçelerinde kullanılmaktadır.
 - d. Eski zamanlarda kullanılan ancak bugün kullanılmayan deyimler.
7. Söz öbeği durumundaki deyim ile bileşik kelime, kimi zaman birbirine çok benzer. Bu cins olan kelimeler şu şekilde ayırt edilir. Bileşik kelimeler, iki kelime arasına çekim ve yapım eki getirilemeyecek kadar kaynaşmış olup bitişik yazılırlar. *Yerelması / Ateşböceği / Cumartesi / Kahvaltı* gibi. Deyimlerin ise arasına çekim eki getirilebilir ve ayrı yazılır. *Eli açık / Baldırı çıplak / Gözü pek.*
8. Deyim ile terim arasında farklar vardır. Deyim, bir dilin malı olan sözdür. Terim ise meslek, sanat, ilim veya bunlar dışında manası daraltılmış sözdür ve bir tanımın özetidir: *Eşkenar, bilirkışı, biçerdöver, gündönümü* gibi. Terimler bir, çoğu zaman da iki kelimeyle oluşturulur. Ancak tek kelime halinde deyimler yoktur.
9. Kültürümüzde *Boş vermek / Cızlavı çekmek / Dalga geçmek / Kirişi kırmak / Saksıyı çalıştırmak / Yağ yakmak* örneklerinde olduğu gibi argo deyimler de vardır.

Biz bu çalışmamızda dilimizde kullanageldiğimiz baş ve baştaki organlarla ilgili olarak deyimlerinden bir kısmını kaydedeceğiz. Deyimler tarafımızdan tespit edilmiş olup *baş, kafa, ağız, alın, boğaz, burun, beyin, çene, dil, diş, dudak, göz, kaş, kulak, saç, yüz / surat* ile yanak ilgilidir. Şunu ifade edelim ki aşağıda sıraladığımız deyimler bunlarla sınırlı değildir. Bu konuda yazılmış kitapların ve edebi metinlerin gözden geçirilmesiyle buradaki deyimlerin kat kat fazlası deyimler tespit edilecektir. Bu, aslında hacimli bir kitap olacak çalışmayı gerektirmektedir. Çalışmamız konunun girizgâhı mahiyetindedir.

Baştaki deyimlerin yanı sıra vücudun diğer organlarıyla ilgili deyimlerin tespiti ve onların anlamlandırılmasını da zaruri görüyoruz. Böylelikle, organlarımızla ilgili deyimlerin kültürümüzün dil duvarına ve Türkçenin güç kazanmasına sağladığı katkının hiç de küçümsenecek bir orantı olmadığı görülecektir.*

* Burada kaydettiğimiz deyimler tarafımızdan derlenmiştir. Deyimlerle ilgili olarak yayınlanmış onlarca kitapta konumuzla ilgili elbetteki pek çok deyim vardır. Gerek o deyimlerin gerekse derlediğimiz deyimlerin tamamının değerlendirmesi makale sınırlarını çok zorlayacaktır. Çalışmamızda, bu konuda çalışma yapacaklara yardımcı olma gayesi güdülmüş ve sadece derlenen deyimlerle yetinilmiştir. Armağan kitabın sayfa sayısının sınırlı olması dolayı da deyimlerin anlamları verilmemiştir. (Yazarın notu).

BAŞ

Ağır başlı
Ağır başlı olmak
Akılsız baş
Akılı başına gelmek
Akılı başında olmamak
Akılı başından gitmek
Akınlı başına almak /
devşirmek / toplamak
Ali kıran baş kesen
Baş / ser vermek
Baş ağrısı
Baş ağrıtmak
Baş alamamak
Baş aşağı
Baş aşağı gitmek
Baş aşağı olmak
Baş bağlamak
Baş başa / kafa kafaya vermek
Baş başa kalmak / olmak
Baş başa vermek
Baş belâsı
Baş çekmek
Baş döndürmek
Baş döndürücü
Baş edebilmek
Baş edememek
Baş eğmek
Baş etmek
Baş göstermek
Baş kaldırmak
Baş kesilmek
Baş koymak
Baş olmak
Baş sallamak
Baş tacı etmek

Baş tutmak
Baş üstünde taşımak
Baş üstünde tutmak
Baş üstüne
Baş vermek
Baş vurmak
Başa / başına üşüşmek
Başa baş gelmek
Başa belâ almak
Başa belâ olmak
Başa çıkarmak
Başa çıkmak
Başa geçmek
Başa gelmek
Başa güreşmek
Başa kakmak
Baş başa
Başı ağrımak
Başı altından çıkmak
Başı arada kalmak
Başı bağlanmak
Başı bağlı
Başı belâda olmak
Başı boş bırakmak
Başı bozulmak
Başı büyümek
Başı çatlamak
Başı çekmek
Başı çuvala
Başı dara düşmek
Başı darda kalmak
Başı derde girmek
Başı dik olmak
Başı dönmek
Başı düşmek
Başı göğe ermek

Başı kalabalık olmak
Başı kazan olmak
Başı kel olmak
Başı sıkışmak
Başı soğuk
Başı şişmek
Başı yastığa düşmek
Başı yastık yüzü görmemek
Başı yatık olmak
Başı yüce olmak
Başıboş olmak
Başına bela ol
Başına belâyı satın almak
Başına bir hâl gelmek
Başına buyruk
Başına çalmak
Başına çıkart
Başına çıkmak
Başına çorap örmek
Başına dert aç
Başına devlet kuşu konmak
Başına dolamak
Başına dönmek
Başına gelmek / gelmemek
Başına güneş geçmek
Başına hal / iş gelmek
Başına iş açmak
Başına iş çıkarmak Başına iş
gelmek
Başına kakınç etmek
Başına kakmak
Başına karalar bağlamak
Başına taç etmek
Başına talih kuşu konmak
Başına toplamak
Başına üşüşmek

Başında kavak yeli esmek
Başında kavak yelleri esmek
Başında olmak
Başından atmak
Başından büyük işlere
girişmek
Başından büyük işlere
kalkışmak
Başından duman çıkmak
Başından kaynar sular
boşalmak / dökülmek
Başından korkmak
Başından savmak
Başını ağrıtmak
Başını alıp gitmek
Başını bağlamak
Başını beklemek
Başını belâyaya sokmak
Başını bir yere bağlamak
Başını boş bırakmak
Başını derde sokmak
Başını dik tutmak
Başını dinlemek
Başını döndürmek
Başını ezmek
Başını koltuğunun altına
almak
Başını oraya buraya çalmak
Başını öne eğmek
Başını örtmek
Başını taşa çalmak
Başını taştan taşa vurmak
Başını yakmak
Başını yemek
Başının çaresine bakmak
Başının derdine düşmek

Başının etini yemek
Başının tacı etmek
Başının üstünde yeri olmak
Başıyla beraber olmak
Baştan çıkarmak
Baştan savmak
Bir başına kalmak
Darısı başına
Dik başlı olmak
Kabak başına patlamak
Kel başa şimşir tarak
Kendi başına
Kendi başına iş tutmak
Kendinle baş başa kalmak
Ser verip sır vermemek
Serini sevdaya salmak
Serini sevdaya salmak
Tepeden tırnağa
Tepesini attırmak
Yaşını başını almış / olmak
Yumuşak başlı olmak

KAFA

Her kafadan bir ses
Kafa atmak
Kafa çekmek
Kafa dengi
Kafa dinlemek
Kafa kafaya vermek
Kafa şişirmek
Kafa tutmak
Kafa ütülemek
Kafa vermek
Kafadan atmak
Kafadan kontak
Kafanın tasını attırmak

Kafası almamak
Kafası atmak
Kafası bozuk
Kafası bozulmak
Kafası karışmak
Kafası kızmak
Kafası şişmek
Kafası üstünde olmamak
Kafası yerinde olmamak
Kafasına koymak
Kafasından duman çıkarmak
Kafasını dank etmek
Kafasını karıştırmak
Kafasının tası atmak
Kafasının tasını attırmak
Kafasız
Kafaya çekmek
Kafaya dikmek
Kafaya takmak
Kafaya vurmak
Kafayı bulmak
Kafayı dağıtmak
Kafayı sıyırmak
Kafayı üşütmek
Kafayı yemek
Taşı havaya atıp kafayı altına tutmak

AĞIZ

Ağız açmak / açmamak
Ağız açtırmamak
Ağız ağıza vermek / olmak
Ağız aramak
Ağız birliği etmek / yapmak
Ağız burmak
Ağız dalaşı

Ağız dalaşı yapmak	Ağız pek
Ağız değiştirmek	Ağız pis
Ağız dil vermemek	Ağız sıkı olmak
Ağız dolusu	Ağız sulanmak
Ağız eğmek	Ağız süt kokmak
Ağız etmek	Ağız teneke kaplı
Ağız kalabalığı	Ağız var dili yok
Ağız kalabalığına getirmek	Ağız varmamak
Ağız kavafı	Ağız yanmak
Ağız kullanmak	Ağızına / ağızının içine bakmak
Ağız satmak	Ağızına almamak
Ağız tamburası çalmak	Ağızına baka kalmak
Ağız yapmak	Ağızına baktırmak
Ağız yoklamak	Ağızına bal çalmak
Ağızda sakız gibi çiğnemek	Ağızına bir kemik atmak
Ağızlara sakız olmak	Ağızına bir parmak bal çalmak
Ağıza alınmak / alınmamak	Ağızına geleni söylemek
Ağıza almamak	Ağızına gem vurmak
Ağıza düşmek	Ağızına girmek
Ağız (bir karış) açık kalmak	Ağızına kilit istemek
Ağız açık ayran budalası	Ağızına kilit vurmak
Ağız açık ayran delisi	Ağızına lâyıık
Ağız açık kalmak	Ağızına tükürmek
Ağız bir karış açık kalmak	Ağızına uymak
Ağız bozuk	Ağızında bakla ıslanmamak
Ağız burnunda olmak	Ağızında büyümek
Ağız çiriş çanağına dönmek	Ağızında çalkalanmak
Ağız dolu dolu konuşmak	Ağızında gevelemek
Ağız dualı olmak	Ağızından baklayı çıkarmak
Ağız gevşek	Ağızından bal akmak
Ağız kalabalık	Ağızından bal damlamak
Ağız kapak açmamak	Ağızından çıkanı kulağı
Ağız köpüklü	duymamak / işitmek
Ağız kuru	Ağızından çıt çıkmamak
Ağız kurumak	Ağızından düşmemek
Ağız laf yapmak	Ağızından düşürmemek

Ağzından kaçırmak
Ağzından kaçmak
Ağzından köpükler saçmak
Ağzından laf almak / çalmak
Ağzından yel almak
Ağzını açmak/açmamak
Ağzını açtırmak
Ağzını aramak
Ağzını ayırmak.
Ağzını bıçak açmamak
Ağzını bozmak
Ağzını düzeltmek
Ağzını havaya / poyraza
açmak
Ağzını kapamak
Ağzını kapatmak
Ağzını kiraya vermek
Ağzını mühürlemek
Ağzını öpmek / sevmek/
yemek
Ağzını poyraza açmak
Ağzını toplamak
Ağzını yemek
Ağzının içi yangın yerine
dönmek
Ağzının içinden konuşmak
Ağzının içine baktırmak
Ağzının içine girmek
Ağzının kokusunu çekmek
Ağzının mührünü bozmak /
açmak
Ağzının payını vermek
Ağzının suyu akmak
Ağzının tadı kaçmak /
bozulmak
Ağzının tadını bilmek

Ağzının tadını kaçırmak
Ağzının ucuyla konuşmak
Ağzıyla kuş tutmak
Armut piş ağzıma düş
Baklayı ağzından çıkarmak
Canı ağzına gelmek
El ağzı
İlk ağızda diyememek
Lafı ağzında gevelemek
Sözü ağzında bırakmak
Sus pus olmak
Şom ağızlı olmak
Şom ağızlı olmak
Yarım ağız söylemek
Yüreği ağzına gelmek
Yüzünü yer etmek

ALIN

Açık alınla
Akli almamak
Akli basmak
Aklını peynir ekmekle yemek
Alın derisi değil davul derisi
Alın teri dökmek
Alın teriyle kazanmak
Alın yazısı
Alını açık olmak
Alını açık yüzü ak olmak
Alını secdede olmak / secdeden
kalkmamak
Alnına kara sürmek
Alnına yazılmak
Alnından kaşımak
Alnından öpmek
Alnından ter boşanmak

Alnını karışlamak
Alnının akıyla
Alnının akıyla çıkmak
Alnının ar damarı çatlamak
Alnının damarı çatlamak
Alnının kara yazısı

BOĞAZ

Boğaz boğaza gelmek
Boğaz olmak
Boğazı açılmak
Boğazı düğüm düğüm olmak
Boğazı düğümlemek
Boğazı işlemek
Boğazı kurumak
Boğazına dizilmek
Boğazına sarılmak
Boğazında düğümlemek
Boğazında kalmak
Boğazından artırmak
Boğazından geçmemek
Boğazından kesmek
Boğazını el demiriyle delmek
Boğazını sevmek
Boş boğaz olmak
Pisboğazlı olmak
Sıkboğaz etmek

BURUN

Anadan emdiği süt burnundan
gelmek
Burnu bile kanamamak
Burnu büyük
Burnu büyük olmak
Burnu büyümek
Burnu çenesine değmek

Burnu düşmek
Burnu havada
Burnu havada olmak
Burnu Kaf Dağı'nda olmak
Burnu Kaf Dağı'nı gözetmek
Burnu Kaf dağına çıkmak
Burnu koku almamak
Burnu koku almamak /
almamak
Burnu sürtülmek
Burnu uzamak
Burnu yere değmek
Burnu yükseklerde olmak
Burnun direği kırılmak
Burnuna koymak
Burnuna kötü kokular gelmek
Burnuna sokmak
Burnunda tütme
Burnundan ayrılmamak
Burnundan gelmek
Burnundan getirmek
Burnundan kıl aldırılmamak
Burnundan solumak
Burnunu çekmek
Burnunu dikmek.
Burnunu direği sızlamak
Burnunu kırmak
Burnunu sokmak
Burnunu sürtmek
Burnunun dibine sokulmak
Burnunun dikine gitmek
Burnunun direği kırılmak
Burnunun direği sızlamak
Burnunun ucunu görememek
Burnunun yeli harman
savurmak

Burnunun yeli kırılmak
Burun buruna
Burun buruna gelmek
Burun bükme.
Burun büyütme
Burun kıvrımak
Burunda tütme
Canı burnuna gelmek
Canı burnunda
Çiçeği burnunda
Her işe burnunu sokmak

BEYİN

Beyin yıkamak
Beyni sulanmak
Beyninden vurulmuşa dönme
Beynine girmek

ÇENE

Çene çalmak
Çene yormak
Çenesi durmamak
Çenesi düşme
Çenesi düşük
Çenesi düşük olmak
Çenesi kilitlenme
Çenesini bıçak açmamak
Çenesinin bağı çözülme

DİL

Çatal dilli
Dil belâsı
Dil çıkarmak
Dil dökmek
Dil otu yemek

Dil tutmak
Dil uzatmak
Dil yarası
Dil yarası açmak
Dilbaz
Dilbeste olmak
Dilden almak
Dilden dile dolaşmak
Dilden düşürmemek
Dile dolamak
Dile düşme
Dile düşürme
Dile gelme
Dile getirme
Dile kolay
Dile pelesenk etmek
Dile vermek
Dili açılmak
Dili alınmak
Dili alışmak
Dili bağlanmak
Dili başka bir dile çalmak
Dili bir karış çıkmak
Dili bir karış dışarı düşme
Dili bir karış dışarıda olmak
Dili bir karış olmak
Dili çalmak
Dili çözülme
Dili dışarı düşme
Dili dolanmak / dolaşmak
Dili döndüğü kadar
Dili dönmek / dönmemek
Dili durmak
Dili düşme
Dili kurumak
Dili kürek gibi uzamak

Dili olsa da
Dili pabuç kadar olmak
Dili papuç gibi olmak
Dili sivri olmak
Dili sürçmek
Dili şişmek
Dili tutamamak
Dili durmak
Dili tutulmak
Dili tutulmak
Dili uzamak
Dili uzamak
Dili uzun
Dili varmamak
Dili yanmak
Dilimiz ağırlaş
Dilin kemiği yok
Dilinde tüy bitmek
Dilinden anlamak /
anlamamak
Dilinden düşürmemek
Dilinden kurtulmak /
kurtulmamak
Diline dolamak
Diline düşmek
Diline hâkim olmak
Diline kira istemek
Diline pelesenk etmek
Diline sağlam olmak
Diline takmak
Diline vird etmek
Dilini eşek arısı sokmak
Dilini ısırarak
Dilini kedi yemek
Dilini kesmek
Dilini tutmak / tutamamak

Dilini yutmak
Dilinin altında bakla olmak
Dilinin altında bir şey olmak
Dilinin altındaki baklayı
çıkarmak
Dilinin bağı çözülmek
Dilinin cezasını çekmek
Dilinin döndüğü kadar
Dilinin ucuna gelmek
Dilinin ucunda
Dilinin ucuyla
Diliyle dişi arasında konuşmak
Diliyle sokmak
Diliyle tutulmak
Dillenmek
Dillerde anılmak
Dillerde dolaşmak
Dillere destan olmak
Dillere dolaşmak
Dillere düşmek
Dillere sakız olmak
Dilli düdük
Diş geçirmek
Korkudan dilini yutmak
Küçük dilini yutmak
Tatlı dil
Tatlı dilli olmak

DIŞ

Canını dişine takmak
Diş bilemek
Diş diş olmak
Diş dökmek
Diş geçirmek / geçirememek
Diş gıcırdatmak

Diş göstermek
Diş kirası
Dişe diş
Dişe dokunur
Dişe gelmek
Dişi kilitlenmek
Dişi kitli olmak
Dişimin kovuğunu doldurmak
Dişine değmemek
Dişine dokunmak
Dişine göre
Dişini sıkmak
Dişinin kovuğuna bile
gitmemek
Dişinin kovuğuna yetmemek
Dişinin kovuğunu bile
doldurmamak
Dişli çıkmak
Dişli olmak
Dişten arttırmak

DUDAK

Dudak bükmek
Dudak ısırarak
Dudağı uçuklamak

GÖZ

Aç gözlü
Aç gözlü olmak
Açıkgöz
Alıcı gözüyle bakmak
Anasının gözü
Bir gözünü öbür gözüne
emanet etmemek
Boş gözle bakmak
Dört gözle yolunu bekle

Göz açıp kapayıncaya kadar
Göz açtırmamak
Göz ağartmak
Göz alabildiğince
Göz alıcı
Göz almak
Göz altından bakmak
Göz ardı etmek / etmemek
Göz aşinalığı
Göz atmak
Göz aydınlığı
Göz bebeği olmak
Göz boyamak
Göz çıkarmak
Göz dağı vermek
Göz değmek
Göz dikmek
Göz dikmek
Göz dolandırmak
Göz doldurmak
Göz doyurmak
Göz etmek
Göz gezdirmek
Göz göre göre
Göz göz olmak
Göz göze gelmek
Göz göze olmak
Göz göze vermek
Göz gözü görmemek
Göz hakkı
Göz hapsinde olmak
Göz hapsine almak
Göz kakmak
Göz kamaştırmak
Göz kapakları ağırlaşmak
Göz kararı

Göz kaş süzmek
Göz kesilmek
Göz kırpmadan
Göz kırpmak
Göz kırpmamak
Göz korkutmak
Göz koymak
Göz nuru
Göz nuru dökmek
Göz okşamak
Göz önünde bulundurmak
Göz önünde olmak
Göz önünde tutmak
Göz önüne getirmek
Göz önüne sermek
Göz pınarları kurumak
Göz süzmek
Göz ucu ile bakmak
Göz yıldırımak
Göz yummak / yummamak
Gözaltı
Gözaltına alınmak.
Gözaltında tutmak
Gözaydına gelmek / gitmek
Gözdağı vermek
Gözde tutmak
Gözden çıkarmak /
çıkarmamak
Gözden çıkmak
Gözden düşmek
Gözden geçirmek
Gözden irak olmak
Gözden kaçmak / kaçırmak
Gözden kaybolmak
Gözden nihan olmak
Gözden sürmeyi çalmak

Gözden uzak olmak
Gözden uzaklaşmak
Göze almak
Göze batmak
Göze çalmak / çalınmak /
çalınmamak
Göze çarpmak
Göze çöp kaçmak
Göze diken olmak
Göze gelmek
Göze girmek
Göze görünmek
Gözle yemek
Gözler önüne sermek
Gözleri ateş saçmak
Gözleri baygın bakmak
Gözleri büyümek
Gözleri çakmak çakmak olmak
Gözleri çökmek
Gözleri çukura düşmek
Gözleri fal taşı gibi açılmak
Gözleri fıldır fıldır etmek
Gözleri ışıldamak / parlamak
Gözleri kan çanağı olmak
Gözleri kan çanağına dönmek
Gözleri nemlenmek
Gözleri parıldamak
Gözleri üzerine çekmek
Gözleri velfecri okumak
Gözleri yuvalarından fırlamak
Gözlerinden okumak
Gözlerine inanmamak
Gözlerine kan oturmak
Gözlerine mil çekmek
Gözlerini fal taşı gibi açmak
Gözlerini kaçırmak

Gözlerini sıkmak
Gözlerini yakalamak
Gözlerinin çevirmek
Gözlerinin içi gülmek
Gözlerinin içine kadar
kızarmak
Gözleriyle süzmek
Gözü / Gözleri çıkmak
Gözü / Gözleri dalmak
Gözü / Gözleri dolmak
Gözü / Gözleri doymak /
doymamak
Gözü / Gözleri kararmak
Gözü / Gözleri parlamak
Gözü aç olmak
Gözü açık
Gözü açık gitmek
Gözü açık olmak
Gözü açılmak
Gözü almamak
Gözü arkada kalmak /
kalmamak
Gözü aydın olmak
Gözü bağlı olmak
Gözü bir yerden ısırmak
Gözü çarpmak
Gözü çıkmak
Gözü dar olmak
Gözü değmek
Gözü dışarda olmak
Gözü dönmek
Gözü düşmek
Gözü gibi bakmak
Gözü gibi sakınmak
Gözü göreceği bu
Gözü göreceği olmamak
Gözü götürmemek
Gözü hiçbir şey görmemek
Gözü ısırmak
Gözü ilişmek
Gözü kalmak / kalmamak
Gözü kan çanağına dönmek
Gözü kapanmak
Gözü kara olmak
Gözü kararmak
Gözü kaymak
Gözü keskin
Gözü kesmek
Gözü kesmek
Gözü korkmak
Gözü korkmak
Gözü kulağı olmak
Gözü oynamak
Gözü parlamak
Gözü patlamak
Gözü pek olmak
Gözü pörtlemek
Gözü seğirmek
Gözü sönmek
Gözü sulu olmak
Gözü sünmek
Gözü takılmak
Gözü tok olmak
Gözü toprağa bakmak
Gözü toprağa düşmek
Gözü tutmak
Gözü uyku tutmamak
Gözü üstünde olmak
Gözü üzerinde olmak
Gözü yaşlı koymak
Gözü yememek
Gözü yılmak

Gözü yol çekmek
Gözü yolda kalmak.
Gözü yolda olmak
Gözü yollarda kalmak
Gözü yuvasından çıkmak
Gözü yükseklerde olmak
Gözünde büyümek
Gözünde büyütmek
Gözünde canlanmak
Gözünde canlanmak /
canlandırmak
Gözünde kalmak
Gözünde tütmek
Gözünden anlamak
Gözünden kaçmak /
kaçmamak
Gözünden kıskanmak
Gözünden korumak
Gözünden okumak
Gözünden sakınmak
Gözünden uyku akmak
Gözüne çarpmak
Gözüne çöp batmak
Gözüne diken olmak
Gözüne dürtmek / sokmak
Gözüne fer gelmek
Gözüne girmek
Gözüne karasu inmek
Gözüne kestirmek
Gözüne kıstırmak
Gözüne sokmak
Gözüne takılmak
Gözüne uyku girmemek
Gözünü açamamak
Gözünü ağartmak
Gözünü almak / alamamak

Gözünü ayırmamak
Gözünü belirtmek
Gözünü budaktan
esirgememek
Gözünü daldan budaktan
esirgememek
Gözünü dikmek
Gözünü dört açmak
Gözünü gözüne yummamak
Gözünü hırs bürümek
Gözünü kaçırmak
Gözünü kan bürümek
Gözünü kırpmamak
Gözünü kin bürümek
Gözünü korkutmak
Gözünü oymak
Gözünü toprak doyurmak
Gözünü yere indirmek
Gözünün bebeği gibi sevmek
Gözünün ferı gitmek / sönmek
Gözünün içine bakmak
Gözünün içine sokmak
Gözünün kuyruğuyla bakmak
Gözünün önüne gelmek
Gözünün üstünde kaşı olmak
Gözünün yağını yemek
Gözünün yaşına bakmamak
Gözünün yaşını akıtmak
Gözüyle görmek
Gözüyle konuşmak
Gözüyle tartmak
Gözüyle yemek
Hırs gözünü kapatmak
İki gözü iki çeşme ağlamak
İlk göz ağrısı
İyi gözle bakmamak

Kem gözle bakmak
Kem gözlerden sakınmak
Sakınan göze çöp batmak
Sulu göz
Sulu gözlü olmak
Tok gözlü
Turnayı gözünden vurmak
Uyku gözünden akmak
Uykudan gözünü açmamak
Yan gözle bakmak
Yolunu gözle

KAŞ

Kaş / Kaşlarını çatmak
Kaş atmak
Kaşını çatmak
Kaşını gözünü eğmek
Kaşlarını çatmak

KULAK

Bir kulağından girip öbür
kulağından çıkmak
Can kulağıyla dinlemek
Eski kulağı kesik
Kulağı çınlamak
Kulağı çınlatmak
Kulağı delik
Kulağı duvar olmak
Kulağı kesik
Kulağı keskin olmak
Kulağı kırıste olmak
Kulağı okşamak
Kulağı paslanmak
Kulağı rahatlamak
Kulağın pasını silmek

Kulağına çalınmak /
çalınmamak
Kulağına fısıldamak
Kulağına gelmek / gelmemek
Kulağına girmek / girmemek
Kulağına kadar gitmek
Kulağına kar suyu açmak /
kaçırmak
Kulağına koymak
Kulağına küpe olmak
Kulağını açmak
Kulağını bükmek
Kulağını çekmek
Kulağını çınlatmak
Kulağını doldurmak
Kulağını kurutmak
Kulağını ters taraftan
göstermek
Kulağının / Kulaklarının pası
silinmek
Kulağının arkasını görmek
Kulağının üstüne yatmak
Kulağıyla duymak
Kulak / Kulaklarını çekmek
Kulak ardı etmek
Kulak ardına atmak
Kulak asmak
Kulak kabartmak
Kulak kesilmek
Kulak kıvırmak
Kulak misafiri olmak
Kulak tıkamak
Kulak tırmalamak
Kulak vermek / vermemek
Kulak tutmak
Kulakları çınlamak

Kulakları paslanmak
Kulaklarına inanamamak
Kulaklarına kadar kızarmak
Kulaklarını çınlatmak
Kulaklarını dikmek
Kulaklarının pasını gidermek
Kulaktan dolma
Kulaktan kulağa
Yerin kulağı olmak

SAÇ

Kılını kıpırdatmamak.
Saçı bitmedik
Saçı topuklarını dövmek
Saçını değirmende
ağartmamak
Saçını süpürge eden
Saçının teli olamamak
Saçlarına ak düşmek
Tüyleri diken diken olmak

YÜZ / SURAT

Benzi uçmak
Beti benzi atmak
Betinin benzinin nuru
olmamak
İki yüzlü
Surat / Suratını asmak
Surat sallamak
Suratı düşmek
Suratını ekşitmek
Suratsız
Yüz ağartmak
Yüz akı olmak
Yüz bulmak
Yüz bulmak / bulamamak

Yüz bulunca astar istemek
Yüz çevirmek
Yüz çevirmek
Yüz dönmek / döndürmek
Yüz göstermek
Yüz karası
Yüz kızartıcı
Yüz suyu dökmek
Yüz suyu dökmek
Yüz sürmek
Yüz tutmak
Yüz üstü bırakmak
Yüz üstü bırakmak
Yüz üstünde sürünmek
Yüz verip astar istemek
Yüz vermek
Yüz vermek / vermemek
Yüz yıkamak
Yüz yüze bakmak
Yüz yüze bakmak
Yüz yüze olmak
Yüze bir gıybetine iki olmak
Yüze çıkmak
Yüze vurmak
Yüzsüz
Yüzsüz
Yüzsüz olmak
Yüzsüz olmak
Yüzü açık alnı ak olmak
Yüzü ak olmak
Yüzü asılmak
Yüzü düşmek
Yüzü gülmek
Yüzü kalmamak / olmamak
Yüzü kara çıkmak
Yüzü kızarmak

Yüzü kızarmak
Yüzü kızarmak
Yüzü olmak/olmamak
Yüzü olmamak
Yüzü süzölmek
Yüzü tutmamak
Yüzü tutmamak
Yüzü yırtık olmak
Yüzünde güller açmak
Yüzünden düşen bin parça
olmak
Yüzünden okumak
Yüzüne çarpmak
Yüzüne gelmek
Yüzüne gülmek
Yüzüne gülüp arkasından iş
çevirmek
Yüzüne kan gelmek
Yüzüne söylemek
Yüzüne vurmak
Yüzünü ağartmak
Yüzünü asmak
Yüzünü asmak
Yüzünü dışa çevirmek
Yüzünü dökmek
Yüzünü eline almak
Yüzünü göstermemek
Yüzünü yere vurmak
Yüzünü yere vurmak
Yüzünün akı ile çıkmak
Yüzünün derisi kalın olmak
Yüzünün etleri çekilmek
Yüzünün suyu dökölmek
Yüzüstü
Yüzüstü bırakmak

YANAK

Yanağına kan gelmek
Yanağında kan damlamak
Yanak yanağına olmak

ÇİFT ORGAN İHTİVE EDEN DEYİMLER

Ağız burun birbirine karışmak
Ağız burun dalmak
Ağız burnu birbirine karışmak
Ağız dili bağlanmak
Ağız dili kurumak
Ağız dili tutulmak
Ağız kulağında
Ağız kulaklarına varmak
Ağız yüzü kan çanağına
dönmek
Ağızından burnundan gelmek /
getirmek
Ağızından çıkan kulağı
duymamak / işitmek
Ağızından girip burnundan
çıkmaq
Ağızını açıp gözünü yummak
Ağızını burnunu çarşamba
pazarına çevirmek
Ağızını burnunu kırmak
Ağızını gözünü dağıtmak
Ağızını gözünü eğımek
Baş göz etmek
Dili boğaza takılmak
Dili damağı kurumak
Dili damağına yapışmak
Dili diğı kilitlenmek
Dili diğı tutulmak
Diğı tırnağı ile kazanmak

Dişinden tırnağından artırmak
Dişini tırnağına takmak
Göz kulak olmak
Gözü gönlü açılmak
Gözüne dizine durmak
Kafa göz yarmak
Kaş çatmak
Kaş göz etmek
Kaş göz işareti yapmak
Kaş yaparken göz çıkarmak
Kaş yapayım derken göz
çıkarmak
Kaş yapayım derken göz
çıkarmak
Kaşını gözünü eğmek
Kaşının altında gözü olmak
Kaşla göz arası
Kaşla göz arasında
Saç sakal ağartmak
Saç sakal birbirine karışmak
Saçı başı ağarmak
Saçını başını yolmak
Yüz göz olmak
Yüzden gözden düşmek
Yüzü gözü açılmak
Yüzüne gözüne bulaştırmak